

Historisk indledning

Avernakø og Korshavn er beliggende i det sydfynske øhav ud for Fåborg. Oprindeligt var de to øer forbundet af en smal sandrevle kaldet Drejet, som til tider var tørlagt og til tider oversvømmet. Man kunne oftest vade over, men i dårligt vejr kunne det være farligt. Tilbage i tiden er mange druknet, når de forsøgte at krydse Drejet. Derfor blev der i 1937 lavet en dæmning mellem øerne. Da forbindelsen derved blev til en rigtig vej, blev Avernakø og Korshavn nærmest til én ø. Avernakø er i dag mest kendt for sine traditioner med Majstang og Majtræ, hvor øens mænd hvert år samles pinselørdag og pynter majtræet. Med udgivelsen af dette hæfte håber vi, at øen også kan blive kendt for den dans og musik, der var før i tiden.

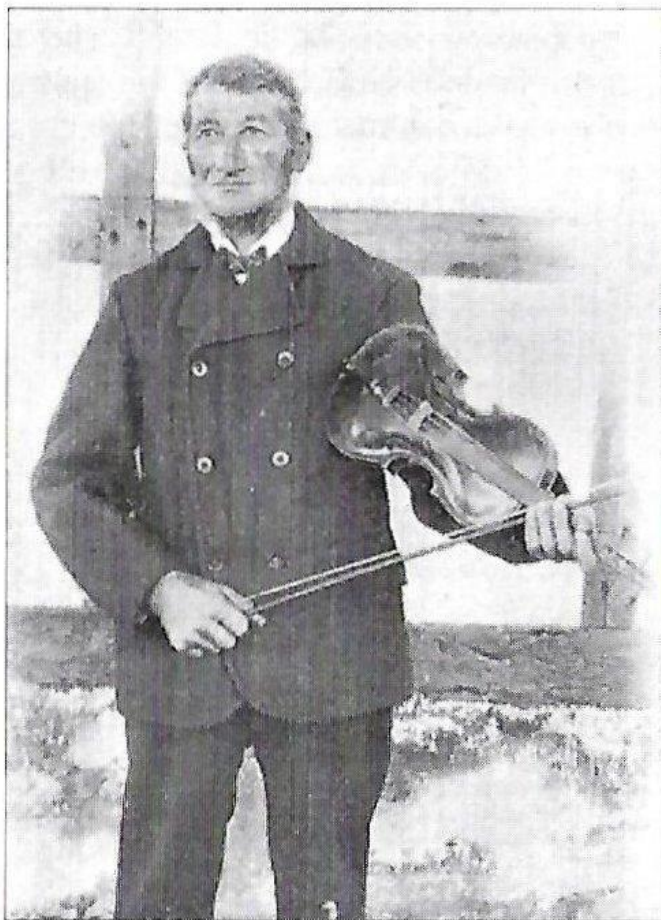
I januar 1909 havde Viggo Hertel, der var aktiv i Foreningen til Folkedansens Fremme (FFF), besøgt Avernakø og Korshavn. Under opholdet opdagede han, at der fandtes en del dragter bevarede, men også at beboerne havde kendskab til en hel del gamle danse. Under besøget havde han også kontakt med spillemanden Ole Christian Rasmussen fra Korshavn. Hertel må have bedt denne om at nedskrive melodierne til de gamle danse, for i vinteren 1909-10 indsender Ole de fleste af de melodier, vi har anvendt i dette hæfte. Han havde på dette tidspunkt taget navneforandring til Kaslund. Da han imidlertid har underskrevet nodearkene med Ole Christian Rasmussen, vil vi benytte dette navn i hæftet.

Ole var musiker af den gamle skole og besad en færdighed og et musikalsk øre så rent, at alle altid lyttede til ham. Han spillede violin, og man holdt ikke fester på øerne, uden at det var ham, der leverede musikken. Han var en typisk landsbymusiker, der ud over de gamle danse også spillede de mere moderne ting.

Under krigen i 1848 havde han ligget som marinesoldat på en kanonbåd, der var med i en blokade ved Fehmern. Da der ikke var køjepladser nok ombord, blev en del af matroserne indkvarteret på land. Det var her, Ole lærte at spille hos en stedlig musiker. Senere spillede han hos Hans Hansen i Ulbølle på Fyn. Det var dengang en farlig levevej at være musiker. Folk skænkede tit rigeligt for spillemændene, og Ole tog da også for sig af drikkevarerne, så det var noget af en prøvelse at skulle hjem over Drejet. Når Ole var hjemme, var han dog altid sober.

De fleste af melodierne i hæftet er nedskrevet af Ole i vinteren 1909-10. På sidste side af en af afskrifterne skriver han: "...Til slut et glædeligt nytår. Det er over 50 år siden, jeg spillede dem. Med agtelse Ole Christian Rasmussen - nu er jeg 80 $\frac{3}{4}$ år".

På en anden skriver han: "Nu har jeg holdt mit ord. Disse danse kaldte vi for 50 år siden for julelege eller juledanse. Nu er de jo gået af mode, men de

kommer nok igen men i en anden form. Nu overlader jeg til danserne selv, som de bedst kan. Jeg ønsker at høre fra dem igen en gang. Jeg ønsker dem lykke og velsignelse til deres forehavende. Med agtelse Ole Christian Rasmussen, Korshavn pr. Faaborg".

Indsamlingsrejsen i fastelavnen 1911 foregik i ret dårligt vejr, så Ole Christian Rasmussen kunne ikke komme fra Korshavn til Avernakø for at spille. Man hyrede derfor en spillemand fra Munke på Avernakø. Det var husmand og fisker Jacob Rasmussen kaldet Jacob Skrædder, der blandt andet havde arvet en nodebog af "gamle Ole".

Ole Christian Rasmussen (1829-1914).

I arkivoptegnelserne er beskrevet eller omtalt omkring 60 danse, hvoraf det har været muligt at bearbejde halvdelen til udgivelse. De resterende danse er af forskellige årsager ikke med:

Der var danse man ikke skrev ned, fordi indsamlerne kendte dem i forvejen: Lottes Todt, Den toppede Høne, Hornfiffen samt Rund Skotsk, som er beskrevet: "Udførelse som de 4 hjørner".

Danse Avernakøboerne ikke kunne huske at danse:

Alsins Sekstur, Skotsk op og ner, Kongens Have, Tene-Gallop, De 3 S, Den trekantede Lotte, Perevals, Tiletterpolka, Kuntra 8-tur, Lang 8 tur, 4 tur, Rund 4 tur, Peder Mikkell, Den Lette Manør, Riel, Prinsens Polka og 6 tur.

Danse man kun kunne delvist, eller som er noteret ned med mangler:

Den romerske som pardans, Den romerske som 2-pars dans, Kryb i ly, der er lig med en tur af Væve Vadmel.

Danse vi har valgt fra, da de er helt identiske med danse fra andre egne, og hvor musikken heller ikke skiller sig ud fra kendt musik:

Springfort, der er identisk med Peder Skyt fra Fyn men danses med livfatning, Vims, der er er lig med pardansen Jydsk på Næsen.

Mads Tobak, der er lig med dansen af samme navn som den fra Østfyn.

Ud over de melodier Ole skrev ned i 1909-10 findes også andre afskrifter af melodier fra Avernakø. Vi har desuden lånt en af Oles nodebøger, som befinder sig på Avernakø, og enkelte af pardanse melodierne er fra en nodebog fra omkring 1850 efter A. Jensen, Munke. I "Avernakø samlingen" er et par danse, hvor der ikke er melodi til. Derfor har vi anvendt melodier fra nodebøger efter lærer Jacob Mortensen, Svendborg (1827-1904) og afskrifter af hans samling foretaget i samme periode som indsamlingerne. Mortensen, der var fra Tåsinge, samlede i slutningen af 1800-tallet almuemelodier på Sydfyn og omliggende øer herunder også Avernakø. Desværre skrev Mortensen ikke fra hvilken ø eller egn, han havde melodierne, men ved de af hans melodier vi har anvendt, er der navnelighed med danse fra Avernakø. Under hver dans er beskrevet, fra hvilken kilde vi har melodien.

Notat om Avernakø indsamlingen og rejsen i 1911.

Af Viggo Hertel

Viggo Hertel

Under et rekreationsophold i Avernakø Præstegård for et par år siden, blev jeg opmærksom på nogle gamle Folkedragter, som endnu var bevarede, og henledte FFF's dragtkommissions opmærksomhed på Øen, især da der endnu dansedes en del ældre danse dernede.

Avernakø hører til Småøerne i Lillebælt og ligger 1 Mil syd for Fåborg, med hvilken den daglig har dampskibsforbindelse. Øen er egentlig delt i 2 dele kun forbundet med en sandrevle, Drejet, der snart ligger helt tørt snart er oversvømmet. Det er hændt at en vogn, der har kørt over, har været ved at blive sejlet ned af fiskerbåde, der skød genvej over det. Da det stadig flytter sig, må man være kendt med det, for at kunne passere det ved højvande.

I præstegården var man altid velkommen. Da præstefamilien er den eneste dannede familie på øen, og da pastor W. Møller altid har været en god ven af

min familie, skyldes det ham, at vi kom så let i lag med befolkningen, på hvilken han i de 9 år, han var præst på øen, har øvet stor indflydelse og er meget afholdt. Er man først kommet i lag med befolkningen, er den meget nem at komme ud af det med, nogen væsentlig forskel er der ikke på gårdmandsfolk og husmandsfolk. Da de mærkede, at man interesserede sig for noget af deres, var de villige til at fortælle, og blev efterhånden interesseret i, at vi fik så meget at se som muligt, selv om det også kneb at forklare, hvad de mente, med ord alene.

I julen 1909 havde FFF en mindre opvisning i Odense. Derfra tog jeg en sviptur til Avernakø, og blev der en halv snes dage, som væsentligst blev anvendt på dragterne. De første dage gik med at opspore, hvad der fandtes rundt omkring og få lånt det op i præstegården, hvor jeg i de følgende dage, ved præstefruens hjælp fik klippet mønstre og mærket de enkelte dele, et for mig uvant arbejde.

Fra danseaftenen i Avernakø Forsamlingshus fastelavnen 1911. Det er Jacob Skrædder med violinen, og H. C. Michelsen yderst til højre i 2. række fra oven.

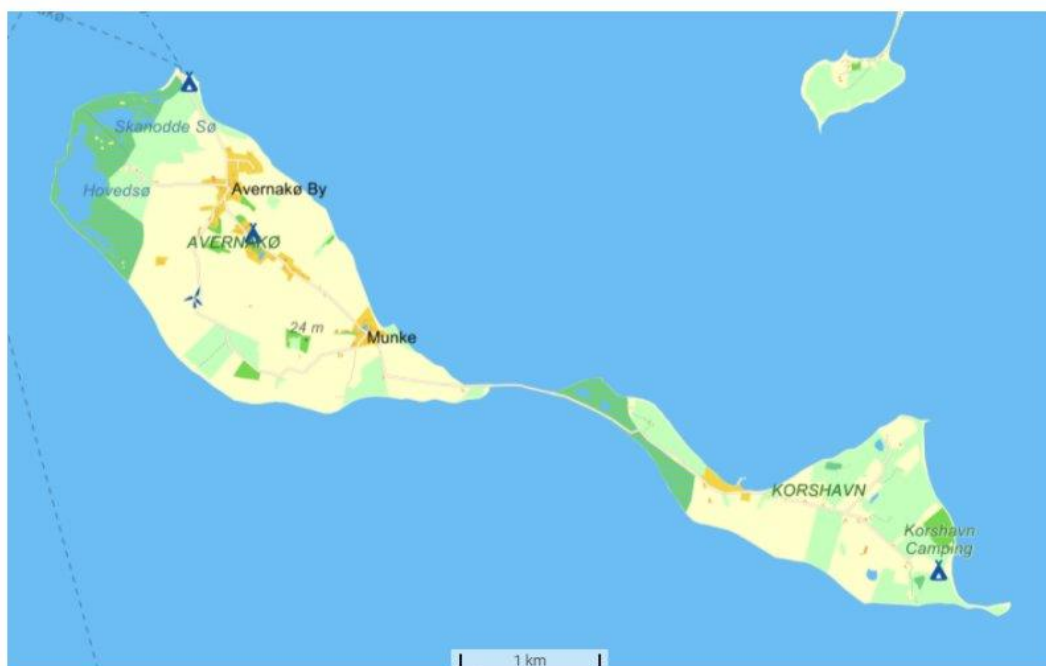
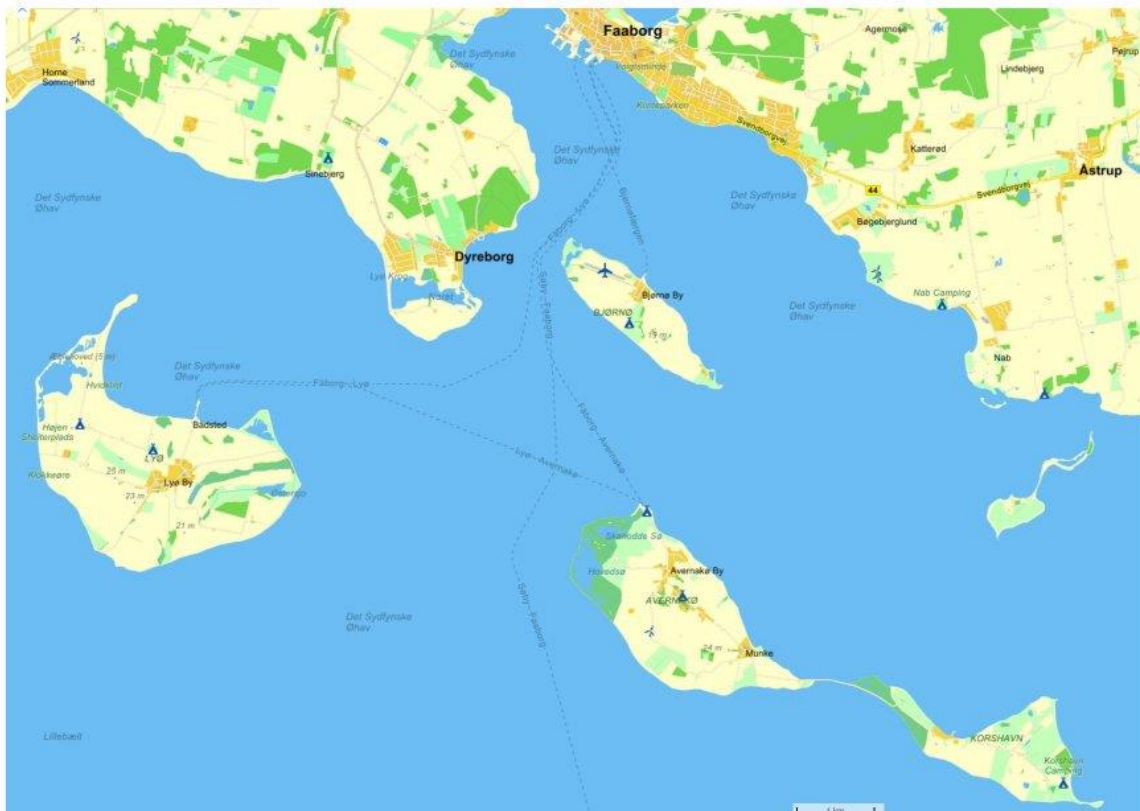
En hel dag gik med at fotografere dragterne, idet der kom et par gamle koner, der hjalp os med at klæde 2 på, men de var så langsomme i vendingen, at der gik en god time mellem hvert billede. Sammen med mønstrene afleveredes til FFF en beskrivelse af dragterne samt farveprøver på stofferne, de var lavet af. Først den sidste aften lykkedes det mig at få nogle danse at se, idet jeg fik en husmand på 60 og en husmandsenke på 62 år til at danse for mig. Men da musikken manglede og hukommelsen af og til ikke slog til, blev beskrivelserne, som det senere viste sig, mindre pålidelige.

Ved samme lejlighed aftalte jeg med husmanden, at jeg skulle komme igen til sommeren, så ville han samle en del af de ældre, og få dem til at danse for os, men det var dog først i fastelavnen 1911, at der tilbød sig en lejlighed til at tage derover. FFF sendte cand. polyt. H. C. Michelsen og mig af sted. Selv kom jeg derover fastelavnslørdag og var om søndagen med til ungdomsforeningens maskerade i forsamlingshuset, men skønt der kun var forholdsvis få udklædte, morede jeg mig dog udmærket både den og den følgende aften, da der var bal efter fastelavnsridningen, og fik set en del smådanse. Til gengæld lærte jeg dem Ottetalsdans, da de havde melodien (Dronningens dans) dertil. Den gjorde megen lykke.

Da Michelsen ankom om tirsdagen, havde jeg lejet forsamlingshuset og fået Jacob Rasmussen, en husmand kaldet Jacob Skrædder, til at spille for os. Det var et hundevejr, ellers havde jeg taget ud på Korshavn for at overtale den 83-årige Ole Christian Rasmussen, der allerede efter hukommelsen har nedskrevet en del dansemelodier til mig, til at spille for os, men vi turde ikke lade ham passere Drejet, selvom han havde kunnet overnatte hos slægtninge på Avernaksiden. Vi fik i løbet af aftenen inviteret en del ældre derned. De kom ved 8 tiden, og da først benene var kommet igang, gik det med en forbavsende fart. Ved halv 12 tiden fik de kaffe og Jacob Skrædder og hans kone sang et par viser for os, senere fremsagde han det lange digt "Slaget ved Helgoland", og det gjorde han udmærket. Efter kaffen blev de fotograferet og fortsatte dansen til kl. over halv 2, men så brød vi af, da vi ikke kunne beholde de gamle længere. Enkelte af dem var dygtig trætte.

At de kunne huske så meget skyldes væsentlig, at de i gamle Ole har haft en ganske enestående spillemand, men det, at vi var ventet derovre, og at de derfor har snakket om dansene, har vel også bidraget til det gode resultat. De havde, om man så kan sige, dansene i benene, og de var meget villige til at vise os trin og bevægelser, til vi havde fået lært dem. I de store danse kneb det ofte med at huske tegningen i dem, og de brugte hver sine trin, men vi har i beskrivelsen brugt dem, de fleste af dem brugte i slutningen af dansen. De forskellige trin gav dansene et mere naturligt og folkeligt præg, idet de til en vis grad karakteriserede de dansende.

Dansene gik hurtigt men dog jævnt og roligt hen over Gulvet. Fødderne løftede de ret meget og f.eks. i vals angav føddernes slæben takten mere end musikken. De hoppede aldrig i runddansene. Kun i de store danse, når der dansedes stor kreds med livfatning, tog herrerne ret voldsomt fat, så at damerne ofte svingedes ud i luften. Kæde gik de uden at give hinanden hånden, men begyndte som om de skulle give deres egen dame højre hånd. I beskrivelserne, der er skrevet, mens vi så på dansen, har vi benyttet de betegnelser for greb og trin, som er angivet i FFF's beskrivelseshæfter I og II.

Indholdsfortegnelse:

<u>Titel:</u>	<u>Side:</u>
Anslagsvalsens	16
Barberdans	61
Bitte Mette	24
Den Berlinske	38
Den gående vals	18
Den lille Jyske	31
Den lybske hopsa	33
Den løbske hopsa	34
Den Ommelske	16
Dronningens Dans	54
Gammel Mazurka	28
Hamborg Svej	22
Jægermarch	30
Jødeturen	47
Lang Sekstur	50
Lang Skotsk	48
Liflig Sang	36
Mallebrok	22
Mortensstykket	18
Oxekow	40
Pigernes fornøjelse	58
Preussens Vink	57
Raw-Jyde Vals	25
Rund Sekstur	42
Skutte Vals	32
Spansk Vals	35
Syvenspring	45
Tretrins Hopsa	21
Trojka	27
Vikkehavre	26
Galop	15
Hamborg	13
Hopsa	11
Polka	13
Polka	14
Vals	12